

Az européer

Beszélgetés László Ervin professzorral

Zuhogó esőben, mint két ázott veréb estünk be a Budapest Klub helyiségébe, hogy elbeszélgethessünk László Ervin professzor úrral. Bizony megszeppentünk kissé a nagy feladattól, de ha nincs visszaút, hajrá előre, mit tehattünk volna mást? Fejest ugrottunk a mély vízbe (volt belőle bőven).

– **Mivel keveset tartózkodik itthon, s ezért inkább csak műveiből ismerhetjük, hadd kérdezzem meg: tulajdonképpen kicsoda Ön? Zongoraművész, filozófus, fizikus, vagy egyszerűen „csak” egy gondolkodó ember?**

– Igen, azt hiszem, ez a legnehezebb kérdés. Én leginkább azt válaszolnám: egy gondolkodó ember. Egy homo, aki szeretne sapiens lenni.

– **Mit jelent az, hogy szeretne?**

– Próbálok felfogni, milyen is ez a világ. Huszonegynehány évesen, zongoraművészként kezdtem el komolyan gondolkodni azon, miből áll ez a társadalom, mi az összefüggés a természet és a társadalom között, és ebben hol is van az én helyem, mi az én feladatam. Ebből aztán idővel egy olyan elkötelezettségérzet alakult ki, ami mellett már nem tudtam a zongorázást tovább folytatni, és pályát kellett változtatnom. Így is hat évig csináltam egymás mellett a kettőt.

– **Zongorázni még kicsi korában kezdett?**

– Igen, csak ötéves voltam. Édesanyám nagyon ambicionálta, hogy zongoraművész legyek.

– **Rendkívül tehetséges zongoraművész volt, és aztán mégis tett egy száznolcvan fokos fordulatot. Az önkifejezésnek egy teljesen más formáját választotta.**

– Az előadóművész nem komponista, hiszen mindig másvalakinek az érzéseit kell visszaadnia. Én ebbe is bele tudtam élni magam, de a saját gondolat- és érzelmi világot is szerettem volna érvényre juttatni. Tizenéves koromban már írtam rövid esszéket, novellákat, nem túl sikeresen, mert végül is mindig a filozófiával próbáltam kifejezni valamilyen tudományos elgondolást, csak éppen novella formájában. Ezért aztán inkább azt kezdtem el tanulmányozni, hogy mi a filozófia és mi a tudomány. Nagyon komoly dolog volt ez számomra, és ezért aztán már nem volt visszaút.

– **És ahogy egykor az esszéírói, irodalmi tevékenységébe is belecsúszott a filozófia, úgy a filozófiai tevékenységét is áthatja az érzelmi önkifejezés igénye?**

– Persze. Ezeket nem is lehet teljesen elválasztani egymástól, mert a jobb és a bal agyféltekével egyaránt gondolkodunk. A bal képviseli a logikát, a lineáris gondolkodást, a

nyelvet, míg a jobb a megérzést, meglátást. Ott nincs nyelv; ami ott van, azt nem lehet kifejezni, megfogalmazni, kiadni. Aki valaha művészzel foglalkozott, és azt át is érezte, akárcsak kedvtelésből is, az tudja, hogy ebben mindig az egészről van szó, amit nem lehet szétbontani. Egy-egy részét lehet analizálni, de akkor elvész az egész. Mint ahogy egy élőlényt se lehet szétbontani.

– Mennyit tartózkodik Magyarországon?

– Olaszországban élek, de ettől eltekintve itt vagyok most már a legtöbbit. Minden hat hétben kb. egy-két napot töltök itthon.

– Milyen nyelven gondolkodik?

– Ahol éppen vagyok. Két-három nap után kezdek magyarul gondolkodni. Tegnap este érkeztem, ez az első napom itt, most még elég nehezen megy az átállás.

– Mióta lett tulajdonképpen világpolgár, ha mondhatom így?

– 15 éves koromban kerültem el Magyarországról, és azóta bolyongok. Különböző helyeken laktam, elég sokat New Yorkban, aztán Párizsban, Londonban, Münchenben, Svájcban, és az utóbbi 15 évben Toscanában élek. Nem mintha jobban szeretném a bolyongást, de sokat tanítottam a New York-i egyetemen, Seattle-ben, Chicago-ban, a Yale-en, és ahol az ember tanít, ott él. Magyarországhoz a gyermekkorom fűz, másrészt pedig a Budapest Klub. Itt olyan emberekkel tudok szorosabb kapcsolatot kialakítani, akik szeretnék, hogy a világ tovább fejlődjön, és akikkel együtt tudok gondolkodni. A *Holosz* című könyv, amin pár éve dolgozom, tudományos világvázlat. Mivel én nem tudok népszerűen írni, odaadtam valakinek a kéziratot, hogy továbbfejlessze, a nagyközönség számára is érthető formát adjon neki. Hasonló ez a Szintézishez. Szerintem most áttértünk a logosz világvázlatából a holosz (egész) világvázlatába. Legalábbis át kellene térnünk, hogy ez a világ egészségesebb legyen.

– Nem vágta túl nagy fába a fejszét: az egészben gondolkodni, amikor az ember sokszor még az apró részleteket sem érti egészen?

– De, nagy fába vágta a fejszét, ám bízom abban, hogy több életünk van, és mindegyiket fel kell annyira használni, amennyire lehet. Eleinte még nyugodtan zongoráztam, de húszéves koromban elkezdett foglalkoztatni, milyen is ez a világ. Idővel azonban úgy éreztem, nekem ez már nemcsak szórakozás, hanem életcél, és egy életre szóló munkásság. Eleinte még nem is vettek komolyan, azt mondták rám, egy művésznak kell, hogy bolondériája legyen, az enyém az, hogy filozofálok. Egyébként én még életemben nem dolgoztam, mert nekem a hobbim és az életcélom ugyanaz. Pedig nincs egy perc szabadidőm soha, ha egy nap vakáción vagyok, másik nap már türelmetlenkedem, de dolgozni igazán nem dolgoztam, mert sohasem azért csináltam, hogy megfizessenek. Nekem a munkásságom a kedvteléselem.

– Most már nem is annyira filozófusként, mint fizikusként tartja számon az olvasóközönség.

– A fizikusok filozófusnak tartanak, a filozófusok meg fizikusnak. Másképp áll hozzá az ember, ha azért csinálja, mert érdekli, és nem pedig foglalkozásból. Van, akit az motivál, hogy karriert csináljon, vagy pénzt keressen. Az én motivációm az, hogy érteni szeretném a világot, ami körülvesz. Annak idején is mindig megbolondítottam a kérdéseimmel a

tanárait. Ha megnézünk egy tudományos munkát, általában az utolsó részben van egy kis elméleti szakasz, amelyben a szerző a saját elgondolásait közli. A többi technika. Engem pedig ez az utolsó rész érdekel. Ahol eredeti gondolatok vannak, ahol arról van szó, minek mi lehet a jelentősége vagy oka.

– Ahová végül is eljutott, meglehetősen eredeti gondolkodásra vall. Olyan elméleteket állított fel, amelyek, azt hiszem, sokakban elég erős ellenérzéseket keltenek.

– Nem azért írom, hogy elfogadják vagy ne fogadják el, azért írom, hogy mert azt látom, hogy ezek az összefüggések igenis vannak, ezeket nekem vizsgálnom kell, és ebből következik egy másik világnézet. Egyébként úgy gondolom, hogy ez a típusú felfogás, amit én most reprezentálok, ha szabad jósolnom, kb. 10 év múlva már elfogadott gondolkodás lesz. Elsősorban kíváncsi vagyok, másodsorban pedig türelmetlen, amiből az következik, hogy az már nem érdekel, amit értek. Az érdekel, amit nem értek: amiről tudom, hogy van, vagy legalábbis sejtem, hogy van, de még nem értem pontosan, mi az. Sokan csak azt mondják és tanítják, amit értenek, legfőképpen néhányan hozzáteszik: ezt még meg kell vizsgálni. Pedig vannak jelenségek – amelyekkel például a Szintézis is foglalkozik –, amiket nem lehet még beépíteni a mai tudományba. Ezeket még nem értjük. Ez az, ami engem érdekel. Ha egy jelenség létezik, és ugyanakkor a tudomány is igaz, akkor a kettőnek kell, hogy valami köze legyen egymáshoz. Amit nem tudunk megmagyarázni, azt a legtöbb esetben az egyén és a társadalom intolerálja és nem fogadja el a létezését. Einstein óta kitágultak a fizika határai. Most tovább kell tágulni, mert nem lehet mindent elkülöníteni: ez fizika, az metafizika, ez pszichológia, az parapszichológia.

– Ön hívó ember?

– Igen, bár nem egy bizonyos vallás keretein belül, hanem mélyebb értelemben. Ezek a jelenségek nem véletlenül jöttek létre. Ezt egyébként meg is írtam.

– Hogyan került kapcsolatba a Szintézis Szabadegyetemmel? Miért vállalta el annak idején ennek az alig induló iskolának, amelyről akkor talán még pontosan tudni se lehetett, micsoda, a fővédnökségét?

– A pszi-jelenségek már hosszú évek óta izgattak, s úgy éreztem, ezekkel foglalkozni kell, ezeket kutatni kell. Érteni kell, mi az, ami van, mi az, ami realitás, mert sokmindent meg lehet magyarázni, másokat meg nem, s én szeretném ezeket összefüggésbe hozni a mi naiv világunkkal és életképünkkel. Így kénytelen voltam beleásni magam a fizikába is. Azok a jelenségek, amikkel a Szintézis foglalkozik, még nem építhetők bele a mai tudományba. Szeretném támogatni azt, aki komolyan csinálja.

Aznap délután egy gondolkodó emberrel találkoztunk, egy igazi homo sapiensszel. Egy emberrel, aki nem fél feltenni a legkínosabb kérdéseket: „hogyan” és „miért”. Rendhagyó válaszait sem fél kimondani, nem tart sem a fizikusoktól, sem a közvéleménytől. A maga útját járja, felemelt fejjel.

Fekete Zsuzsanna, Petrilla András (2001)

(Megjelent: a Szintézis Újság 2. számában.)

(A cikk a világhálón: <http://istennyila.hu/hun/text/0003/0003.htm>)